

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. IX. De officio grammatici, & quae primordia sint dicendi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

dem quod quisque unquam vel contemptissimorum hominum dixerit, aut nimiae miseriae, aut inanis jactantiae est: & detinet atque obruit ingenia, melius aliis vacatura. Nam qui omnes etiam indignas lectione schedas excutit, anilibus quoque fabulis accommodare operam potest. Atqui pleni sunt ejusmodi impedimentis grammaticorum commentarii, vix ipsis qui composuerunt, satis noti. ¹ Nam *Didymo* quoque, quo nemo plura scripsit, accidisse comperit, ut cum historiae cuidam tanquam vanae repugnaret, ipsius proferretur liber, qui eam continebat. Quod evenit praecipue in fabulosis usque ad deridicula, quaedam etiam pudenda: unde improbissimo cuique pleraque fingendi licentia est, adeo ut de libris totis, & auctoribus, ut succurrit, mentiatur tuto, quia inveniri, qui nunquam fuere, non possunt. Nam in notioribus frequentissime deprehenduntur à curiosis. ² Ex quo mihi inter virtutes grammatici habebitur, *aliqua nescire.*

¹ Nam *Didymo.*] *Didymus* illustris grammaticus, Alexandrinus, Salsamentarii filius, ad Augusti aetatem pervenit. Scripsisse traditur ter mille & quingentos libros. *Idem.*

² *Ex quo.*] Paradoxum hoc esse videtur, sed tamen verum si recte intelligatur. nam quanquam grammaticus doctissimus esse debet, tamen inanes hujusmodi fabulas & historias cum ignorare satius est. *Idem.*

C A P. IX.

De officio grammatici, & qua primordia
sint dicendi.

15 **E**T finitae quidem sunt partes duae, quas haec professio pollicetur, id est *ratio loquendi*, & *enarratio auctorum*: quarum illam *methodicam*, hanc *historicam* vocant. Adjiciamus tamen eorum curae quaedam dicendi primordia, quibus

Brevis est epilogus superiorum ad renovandam auditoris memoriam. Addit autem Fabius huic professioni quatuor progymnasmata, *fabulas*, *sententias*, *chrias*: nam *methodologia* chriae spe-

cies est) denique *narratiunculas* poéticas. nam, ut scribit *Tranquillus*, olim grammatici primas rhetoricæ institutiones pueris tradebant, ne illi ad rhetoricum jejuni & aridi venirent. *Turneb.*

1 Igitur

bus ætates nondum rhetorem capientes instituant. ¹ Igitur, *Æsopi fabellas*, quæ fabulis nutricularum proxime succedunt, narrare sermone puro, & nihil se supra modum extollente, deinde eandem gracilitatem stylo exigere condiscant: Versus primo solvere, mox mutatis verbis interpretari: ² tum paraphrasi audacius vertere, qua & breviare quædam, & exornare, salvo modo poëtæ sensu, permittitur. Quod opus, etiam consummatis professoribus difficile, qui commode tractaverit, cuicumque discendo sufficiet. ³ *Sententiæ* quoque & *chriæ* & *ethologia* subjectis dictorum rationibus apud grammaticos scribantur, quia initium ex lectione ducunt. Quorum omnium similis est ratio, forma diversa: quia *sententia* universalis est vox, *ethologia* personis continetur. ⁴ *Chriarum* plura genera traduntur. Unum simile sententiæ, quod est positum in voce simplici, *Dixit ille.* aut, *Dicere solebat.* Alterum, quod est in respondendo: *Interrogatus ille,* vel *Cum hoc ei dictum esset, respondit.* Tertium huic non dissimile, *cum quis non dixisset, sed aliquid fecisset.* Etiam in ipsis factis esse chriam putant: ut ⁵ *Crates*

cum

¹ *Igitur Æsopi.*] Fabulæ quæ *apologi* appellantur, primum ab Hesiodo inventæ sunt, ut scribit Fabius libro quinto. Sed tamen cum ab Æsopo sint celebratæ, usus obtinuit ut *Æsopica* appellerentur. *Idem.*

² *Tum paraphrasi.*] *Paraphrasis* est rei alicujus expositio, cum circa eisdem sensus, ut inquit Fabius libro decimo, æmulamur. Græci auctores ajunt esse *paraphrasin*, narrationis alicujus expositionem neque sublimiorem neque humiliorem: *Metaphrasin* vero expositionem uberiorem & copiosiore, atque adeo ampliorem: *ecphrasin* autem, dilucidam & illustrem enarrationem. *Idem.*

³ *Sententiæ quoque.*] Hæc apud grammaticos aliter tractantur, aliter apud *rhetores*. nam apud rhetoras sua habent capita, ut apud Aphthonium: *Apud grammaticos* vero tractantur adjuncta ra-

tionem, & sententia ipsa ac ejus ratione per omnes casus & numeros variata, quemadmodum perscribit lib. I. Diomedes. *Chria* est commemoratio vel dicti vel facti vel utriusque, quæ ad certam personam refertur. *Ethologia* autem species est chriæ, quæ mores personæ alicujus indicat. *Turneb. Sententiæ quoque & Chriæ.*] Videatur Leopard. *Emend.* I. 3. cap. 7. p. 49. Quid *Chria* sit, docet Fabius lib. I. c. 9. Casaub. lib. I. cap. I. *Animadv. in Athenæum.* Vossius *Instit. Orat.* lib. V. p. 426. Keckerman. *System. Rhetor.* lib. II. p. 242. & c. Dresserus *Rhetor.* lib. I. p. 60. & c. & III. p. 649.

⁴ *Chriarum plura genera.*] Aphthonius chrias dividit in *verbales*, *activas*, & *mixtas*: Fabius in *verbales*, (quæ sunt vel in simplici enunciatione vel in responsione) & in *activas*. *Turneb.*

⁵ *Crates.*] Crates philosophus fuit Thebanus

cum indoctum puerum vidisset, pædagogum ejus percussit. Et aliud pene par ei, quod tamen eodem nomine appellare non audent, sed dicunt ¹ *Χρειώδες*; ut, ² *Milo quem vitulum assueverat ferre, taurum ferebat.* In his omnibus & declinatio per eosdem ducitur casus, & tam factorum quam dictorum ratio est. ³ Narratiunculas à poëtis celebratas, notitiæ causa non eloquentiæ tractandas puto. Cætera majoris operis ac spiritus, Latini rhetores relinquendo, ⁴ necessaria grammaticis fecerunt: Græci magis operum suorum & onera & modum norunt.

Thebanus discipulus Diogenis Cynici. Hoc autem factum Aphthonius attribuit Diogeni, non Crateti. *Idem. Crates.* Diogenes. transtulit ex Aphthonio Priscianus. Porro *Χρειώδες* accipiendum est, *Chriae simile.* Cameraarius.

¹ *Χρειώδες*] *Χρειώδες* appellant, quod quanquam *chria* non est, tamen speciem *chriae* præ se ferre videtur, ut exemplum quod subjicit Fabius, videtur esse *chria activa.* Turneb.

² *Milo quem vitulum.*] Adi Franc. Pithæi collectanea ad Petron. pag. 152. Edit. Goldasti.

³ *Narratiunculas à poëtis celeb.*] Nam narrationes historicas relinquit Fabius rhetori. Turneb.

⁴ *Necessaria grammaticis.*] Fabius quoque conqueritur initio lib. 2. quod *rhetores* latini declamationes duntaxat judiciales & deliberativas sibi reservarint, ideoque grammatici cætera rhetorum officia occuparint. *Idem.*

C A P. X.

An oratori futuro necessaria sit plurium artium scientia.

¹⁶ **H**Æc de Grammatica, quam brevissime potui: non ut omnia dicerem sectatus, quod infinitum erat: sed ut maxime necessaria: nunc de cæteris artibus, quibus instituendos prius quam tradantur rhetori, pueros existimo, strictim subjungam, ut efficiatur ¹ orbis ille doctrinæ, quam Græci

Conclusio est superioris tractationis, & transitus ad eas artes docendas, quibus puer anrequam rhetori committatur, institui debet. hinc autem sequitur Platonem Fabius: ille enim statim post grammaticam ut pueri musica & geometria instituatur præscribit. *Idem.*

¹ *Orbis ille doctrinæ, quam ἐγερ- κλοποιδείων, &c.*] Hoc nomine *artes liberales* comprehenduntur sive nexus ille capacissimus omnium disciplinarum. Vide Schotti observat. poet. lib. 2. cap. 1. Lipsii manu duct. ad Stoicam philosoph. lib. 1. Dissertat. 1. & 2. p. 1. &c. & Joh. Wouweren Tractat. de Polymathia, cap. 3. & 24. p. 22. 208. &c.

Ε'γυ-